

Зміст

Пролог	7
Вісім років тому.....	9
Теперішній час	107
Подяки.....	380

.....

Пролог

Один. Два. Вісім.

Числа розпаду. Пропорція, згідно з якою розкладаються всі організми — великі й малі. На повітрі, у воді, у землі. За тих самих кліматичних умов тіло, занурене у воду, руйнуватиметься вдвічі довше, ніж залишене на землі. Під землею той самий процес триватиме у вісім разів довше. *Один, два, вісім.* Проста формула, істина, яку не оминуть.

Що глибша могила, то ціліше тіло.

Поховайте тіло — і ви захистите його від комах, які живляться падлом та прагнуть мертвої плоті.

Мікроорганізми, які зазвичай споживають м'які тканини, не можуть функціонувати без повітря, а прохолодна пільма землі, огортаючи тіло, дедалі більше уповільнює процес розпаду. Біохімічні реакції, що руйнують клітини, гальмуються низькою температурою. Процес, що за інших умов відбувся б за кілька днів чи тижнів, триває місяцями. Навіть роками.

Іноді довше.

Позбавлене світла, повітря і тепла, мертве тіло може зберігатися майже незмінним. Сповите стінами холодної нори, занурене в нерухомість, воно не реагує на пори року, що минають на поверхні.

Але й тут, як повсюди, діють причини та наслідки. Подібно до того, як у природі ніщо, по суті, не руйнується повністю, так само нічого повністю

не лишається в таємниці. Байдуже, як глибоко поховане тіло, — мертві можуть сповістити про свою присутність. *Один. Два. Вісім.*

Ніщо не залишається прихованим назавжди.

Вісім років тому

— Як зветися?

Обличчя поліціантки скрижаніло в усіх сенсах, щоби обвітрилися. На громіздкому жовтому жилеті намистинами виблискували краплини туману, котрий осідав, мов хмара, що вкутала землю. Жінка роздивлялася мене з ледь прихованою неприязню, так, наче то я відповідав і за огидну погоду, і за те, що вона мусила стовбичити на вересовищі о такій порі.

— Доктор Девід Гантер. На мене чекає головний детектив-суперінтендант Сіммс.

Із показною неохотою вона звірилася зі своїм планшетом і взялася за рацію.

— Тут у нас відвідувач, хоче побачити старшого слідчого. Якийсь містер Девід Гантер.

— Доктор, — виправив я.

Вона байдуже зиркнула на мене.

У рації затріскотіло, голос пробурмотів щось незрозуміле. Хай що воно було, настроїй вартової не покращився. Кинувши на мене останній кислий погляд, вона відступила й махнула: проходи.

— Прямо, ондо машини стоять, — буркнула вона.

— І вам теж дякую, — пробурмотів я, проїжджаючи.

Світ за вітровим склом затигнула завіса туману. Його хвилі то здіймалися, відкриваючи тьмяне болотяне вересовище, то за мить знову огортали машину білою марлею. Трохи далі поліціанти влаштували таку-сяку

стоянку для своїх машин на відносно рівному клаптику твердої землі. Мені махнули, вказуючи напрямом, і мій «сітроен», похитуючись та підстрибуючи, примостився поміж інших автівок.

Я заглушив двигун і потягнувся, щоб розім'яти м'язи. Довелося здолати довгий шлях без жодної зупинки. Передчуття та цікавість не дозволяли зробити навіть короткий перепочинок у дорозі. Сіммс, коли телефонував, у деталі особливо не вдавався, сказав лише, що в Дартмурі¹ знайшли могилу, тож я йому потрібний на місці під час ексгумації тіла. Начебто звична рутина, мене на такі справи кілька разів на рік викликають. Але останні дванадцять місяців слова «вбивство» й «Дартмур» перегукувалися лише з одним ім'ям:

Джером Монк.

Монк, серійний убивця та гвалтівник, зізнався у вбивствах чотирьох молодих жінок, про які нам було відомо. Троє з його жертв були ще майже дівчатками, а тіл їхніх так і не знайшли. Якщо ця могила належить одній із них, є шанс, що інші теж десь поблизу. Тоді це відкриття та й уся операція ексгумації стануть однією з найзначніших за останнє десятиліття.

І я, звісно ж, хотів долучитися.

— Усі так і думали, що він позбувається тіл своїх жертв десь у цій місцині, — сказав я дружині, Карі. Ми були на кухні, я збирався в подорож. Ми тоді вже понад рік жили у вікторіанській віллі на південному заході

¹ Дартмур — горбиста болотиста місцевість площею близько 650 км² на крайньому південному заході Англії, у Девонширі; порослі вересом торф'яники відомі археологічними знахідками. Ми з вами пам'ятаємо застереження старого Баскервіля: «Остерігайтеся виходити нічної пори на болото, у час цілковитого панування сил зла». Це саме про Дартмур. Цитата з класика наведена у перекладі Оксани Донічевої. (Тут і далі прим. перекл.)

Лондона, але я все одно щоразу просив її підказати, де що лежить. — Дартмур великий, проте не може бути, що там повсюди мертві тіла поховані.

— Девіде, — Кара показала очима на Алісу, яка снідала поруч. Я стрепенувся й прошепотів вибачення. Зазвичай я старанно уникав згадок про брудні обставини своєї роботи перед п'ятирічною донькою, а тут занадто захопився.

— Хто такі жерт-ви? — втрутилася Аліса, зосереджено насупившись над ложкою суничного йогурту. Донька саме вподобала цей найдок, бо вирішила, що для пластівців вона вже задоросла.

— То просто в татка така робота, — пояснив я, сподіваючись, що вона забуде про цю тему. Їй ще вистачить часу дізнатися про темні аспекти життя, коли виросте.

— А чого вони поховані? Вони померли?

— Ну ж бо, сонечко, додай сніданок, — втрутилася Кара, — татові треба їхати, і ми не хочемо запізнитися до школи.

— Коли ти повернешся? — запитала Аліса.

— Скоро. Ти й зморгнути не встигнеш, а я вже буду вдома, — я нахилився й узяв її на руки. Маленьке тіло було теплим та кумедно легким, але мене ніколи не полишало здивування від того, якою міцненькою вона стала порівняно з немовлям, котрим була, здається, кілька хвилин тому. Вони завжди так швидко ростуть?

— Будеш чемною дівчинкою, як я поїду?

— Я завжди чемна дівчинка! — обурено запротестувала вона, змахнувши затиснутою в руці ложкою. Краплина йогурту хлопнула на мої нотатки, розкладені на столі.

— Отакої, — Кара відірвала шмат паперового рушника й вимочила плямку. — Слід залишитися. Сподіваюся, нічого серйозного.

Аліса розхвилювалася:

— Вибач, татусю!

Я поцілував її, спустив з рук і заходився збирати свої папери. На верхньому аркуші рожевіла пляма від йогурту. Засунув усе до теки, повернувся до Кари:

— Мабуть, вже йтиму.

Вона провела мене до передпокою, де чекала дорожня сумка. Я обійняв дружину. Її волосся пахло ваніллю.

— Згодом зателефоную. Ще не знаю, скільки доведеться там бути. Сподіваюся, не більш як дві ночі.

— Їдь обережно, — нагадала вона.

Ми обоє звикли до моїх поїздок. Я працював кримінальним антропологом, нас таких у країні було небагато. А тіла знаходять то тут, то там, от і їдеш, куди покликають. Кілька останніх років мене запрошували на розслідування за кордон та по всій території Британії. Робота моя — аж ніяк не весела, але завжди потрібна. Я пишався і своїми професійними навичками, і репутацією, яка зміцнювалася день при дні.

Однак цей складник роботи мене зовсім не тішив: необхідність покидати дружину й доньку, хай навіть на кілька днів, краяла мені серце.

Я вибрався з машини, акуратно ступаючи перемішаною з брудом травою. Повітря тхнуло вогкістю, вересом та вихлопними газами. Пройшов до багажника, витяг захисний комбінезон з кейса зі спорядженням — він у мене там постійно напоготові. Поліція завжди видає захисний одяг, але краще мати свій. До недавнього часу я тягав повсюди пошарпану валізку, проте Кара переконала мене, що треба мати професійний вигляд, як у справжнього консультанта, а не в мандрівного комівояжера.

Вона, як завжди, мала рацію. Коли я почав пробиратися поміж автівок поліції, підїхала ще одна машина.

Її яскраво-жовтий колір мав би мені одразу підказати, хто до нас приєднався, та я заледве пробирався повз ті машини, тому й не звернув на новоприбулого уваги, аж поки не почув:

— Що, таки не заблукав, еге ж?

Я озирнувся й побачив двох чоловіків, що виходили з авта. Один — невеличкий, із гострими рисами обличчя. Його я раніше не зустрічав, але впізнав молодика, який був з ним. Високий, привабливий, хода, сповнена невимушеної впевненості атлета — широкі плечі вільно рухалися, з характерною розв'язністю. Не очікував зустріти тут Террі Коннора, але мав би здогадатися, чия ця машина. Сліпучо-яскравий «мітсубісі» — його гордість і втіха, прості хлопці зі слідчого відділку на таких не їздять, службовими задовольняються.

Я всміхнувся, хоча від цієї зустрічі мене охопили змішані почуття. Воно ж то так: завжди приємно зустріти знайоме обличчя серед одноманітної юрби в уніформі, але між мною і Террі завжди зберігався якийсь бар'єр.

— Не знав, що ти теж у цьому розслідуванні, — зауважив я, коли вони підійшли.

Він вишкірився, немов м'язи щік розтягнули невидимі шматки гуми. З минулого разу, коли ми бачилися, він схуд, квадратна щелепа виразно загострилася.

— Я заступник старшого слідчого. А як ти думав, хто за тебе слівце замовив?

Я продовжував усміхатися. Коли ми бачилися востаннє, він служив детективом-інспектором у столичній поліції, але по роботі ми не перетиналися. Його дружина Дебора народжувала в тій самій клініці, що й Кара, от вони й заприятелювали. Ми з Террі спочатку ставилися один до одного насторожено. Окрім професійної діяльності, у нас було мало спільного. Він був амбітним,

страшенно дерся вгору, долаючи конкурентів: завзятому спортсмену професійна кар'єра видавалася полем змагань, де треба вигравати. Часом його самовпевненість та его могли дратувати, але кілька успішних справ, які він мені підкинув, нікому з нас не зашкодили.

А потім, ні сіло ні впало, десь рік тому, він здивував нас усіх, перевівшись зі столиці. Я так і не дізнався, чому саме. Щось там казали, наче Дебора хотіла жити ближче до своїх в Екстері; але проміняти бурхливу енергійну службу в Лондоні на Девон — таке на Террі зовсім не було схоже.

Ми востаннє бачилися з ними незадовго до їхнього переїзду. Пішли пообідати вчотирьох, але вийшло якось невдало. Між Террі та його дружиною весь час відчувалася ледь прихована напруга, отже, коли вечір завершився, ми видихнули з полегшенням. Кара з Деборою чисто символічно намагалися підтримувати стосунки, але нічого з того не вийшло, а я Террі з того часу не бачив, і розмовляти мені з ним не доводилося. Та з огляду на те, що він виконував обов'язки заступника старшого слідчого в такому важливому розслідуванні, справи в нього йшли непогано: такого роду відповідальність, як мені відомо, покладається на когось вищого за детектива-інспектора. Схоже, йому доводилося інтенсивно працювати, тож і не дивно, що він так схуд.

— А я гадав, звідки Сіммс мене знає, — зауважив я.

Попри те, що я був акредитованим консультантом поліції, робота мені потрапляла здебільшого через рекомендації. Сподіваюся, цією справою я не завдячую Террі Коннорсу.

— Я тебе на всі боки розхвалив, тож не підведи.

Довелося придушити спалах роздратування:

— Зроблю, що зможу.

Террі ткнув великим пальцем у бік свого супутника:
— Це детектив-констебль Роупер. Бобе, це Девід Гантер, кримінальний антрополог, я тобі про нього казав. Він зможе розповісти про мертві тіла більше, ніж ти захочеш знати.

Детектив-констебль широко мені всміхнувся, показавши жовті від тютюну зуби. Очі в нього були уїдливі — дрібничку не пропустять. Він кивнув, розганяючи хвилю дешевого лосьйону після гоління.

— Тут буде саме для вас роботка, — говорив він у ніс, із виразним місцевим акцентом, — особливо коли з'ясується, що це те, про що ми думаємо.

— Ми ще не знаємо, чи це воно, — коротко обірвав його Террі. — Пройди вперед, Бобе. Хочу з Девідом перебалакати.

Розпорядження пролунало майже грубо. Погляд констебля пожорсткішав, але усмішка не зникла.

— Гаразд, шефе.

Террі провів його кислим поглядом.

— Обережно з тим Роупером. Він на побігеньках у старшого слідчого. Так глибоко пробрався до Сімсової кишені, що може йому яйця чухати.

Схоже, там були якісь особисті проблеми, але Террі завжди з кимось чубився. Не хотілося, щоб мене втягували в їхні внутрішні справи.

— Не впевнені щодо тіла?

— Жодних сумнівів. Усі так і пнуться довести, що то одна з жертв Монка.

— А ти що думаєш?

— Гадки не маю. Саме для того тебе й покликали. Треба таки з'ясувати що воно насправді, — він глибоко вдихнув, явно напружений. — Так чи так, ходім сюди. Сіммс зараз там, краще не змушувати його чекати.

— Що він за людина? — запитав я, коли ми рушили до скупчення трейлерів і вагончиків.

— У цього покидька геть почуття гумору нема. Не варто йому суперечити. Але він не дурний, слід віддати належне. Ти знаєш, що в попередньому розслідуванні вбивства він теж був старшим слідчим?

Я кивнув. Минулого року Сіммс прославився, кинувши за ґрати Джерома Монка.

Мені здалося, що в усмішці Террі прослизнула гіркота.

— То так. Кажуть, він націлюється в крісло помічника старшого констебля за кілька років. Ця справа йому може стати в пригоді, отже він чекає на результати.

«Не тільки він», — подумав я, глянувши на Террі.

Від нього віяло майже фізично відчутною нервовою енергією. Немає чого дивуватися: він був другим після старшого слідчого у справі, яка могла вийти на такий високий рівень.

Ми дісталися вагончиків. Їх розставили навколо ґрунтовки, що відгалужувалася від дороги. Між фургонами звивалися товсті чорні кабелі, генератори з гуркотом викидали в туманне повітря дизельні випари. Террі зупинився біля головного трейлера слідчої команди.

— Побачиш Сіммса там, біля могили. Якщо впораюся вчасно, дозволяю тобі пригостити мене чарочкою. Ми живемо там, де й раніше.

— А ти не йдеш? — здивувався я.

— Якщо одну могилу розкопав, то вважай, що всі бачив, — він намагався говорити недбало, але в нього не дуже виходило. — Я тут тільки для того, щоб усілякі папери підігнати. Мені ще їхати і їхати.

— Куди саме?

Він постукав по носі.

— Потім скажу. Побажай мені удачі.

Террі прогунав східцями вагончика слідчої команди. Я міркував, чому це йому удача знадобилася, але мені було чим перейматися, окрім ігор Террі.

Я обернувся й подивився на вересовище.

Переді мною простягся вкритий туманом пустельний краєвид. Жодного дерева, тільки клапті темного колючого дроку. Рік щойно розпочався, брунатні пасма папороті проглядали тут і там поміж каміння, вересу та густої шорсткої трави. Від дороги рельєф плавно спускався і знову здіймався затяжним схилом. Десь за чверть милі стовбичила незграбна купа каміння, про яку згадував Сіммс.

Чорна Скеля.

У Дартмурі були й більш показні скелі, виходи твердої породи, вивітрене каміння, що стирчало з торфу, немов гнійники, але вирізаний вітром профіль Чорної Скелі на тлі горизонту не можна було сплутати ні з чим. Вона вместилася на низькому уступі, широка й приземкувата вежа, наче велетенське дитинча, граючись, поставило пласкі брили одну на одну. Чорнішою за інші скелі, які мені довелося побачити, вона не здавалася, отже, ймення, мабуть, дістала через якусь похмуру історію з минулого. Але назва таки їй пасувала, за такі деталі люблять хапатися газетярі.

А надто, якщо це цвинтар Джерома Монка.

Після дзвінка Сіммса, я порився в інтернеті, шукаючи обставини справи. Монк був мрією будь-якого журналіста. Ні до чого не годний, ні з ким не пов'язаний, жив своїм непевним життям, перебивався випадковими заробітками: то браконьєрство, то крадіжка. Сирота, мати померла під час пологів, — деякі особливо бридкі таблоїди проголосили, що вона стала його першою жертвою. Його часто називали циганом, але він ним не був.